

Mnenje Evropskega nadzornika za varstvo podatkov o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (COM(2006) 16 konč.)

(2007/C 91/03)

EVROPSKI NADZORNIK ZA VARSTVO PODATKOV JE –

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in zlasti člena 286 Pogodbe,

ob upoštevanju Listine Evropske unije o temeljnih pravicah in zlasti člena 8 Listine,

ob upoštevanju Direktive 95/46/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ⁽¹⁾,

ob upoštevanju Uredbe (ES) št. 45/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2000 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah in organih Skupnosti in o prostem pretoku takih podatkov ⁽²⁾ ter zlasti člena 41 Uredbe,

ob upoštevanju zaprosila za mnenje v skladu s členom 28(2) Uredbe (ES) št. 45/2001, ki ga je 7. decembra 2006 prejel od Evropske komisije –

SPREJEL NASLEDNJE MNENJE:

I. UVOD

Posvetovanje z Evropskim nadzornikom za varstvo podatkov (ENVP)

1. Komisija je v skladu s členom 28(2) Uredbe 45/2001/ES predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti ⁽³⁾ (v nadaljnjem besedilu „predlog“) poslala ENVP s prošnjo za njegovo mnenje. ENVP meni, da je treba to mnenje omeniti v preambuli te uredbe.
2. Pred uradnim zaprosilom za mnenje, ki ga je vložila Komisija, so potekali pogovori med sekretariatom ENVP in službami pristojnega generalnega direktorata Komisije (GD za zaposlovanje), in sicer v okviru priprave pregleda dejavnosti ENVP za leto 2007 ⁽⁴⁾. Ta predlog je v okviru področja delovanja GD za zaposlovanje eden izmed tistih, ki so za ENVP še posebej zanimivi. ENVP je z nekaj predhodnimi opombami glede tega predloga sodeloval tudi pri obravnavi v Evropskem parlamentu 23. novembra 2006. V zvezi s tem ENVP to posvetovanje pozitivno ocenjuje in pričakuje, da se bo v prihodnosti Komisija z njim pravočasno posvetovala tudi glede drugih predlogov, ki se nanašajo na varstvo osebnih podatkov v sektorjih socialne varnosti in zaposlovanja, zlasti tistih, navedenih v omenjenem pregledu dejavnosti.

⁽¹⁾ UL L 281, 23.11.1995, str. 31.

⁽²⁾ UL L 8, 12.1.2001, str. 1.

⁽³⁾ UL L 166, 30.4.2004, str. 1.

⁽⁴⁾ Decembra vsako leto ENVP objavi pregled svojih prednostnih nalog na področju posvetovanja za prihodnje leto. Na tem seznamu so najpomembnejši predlogi Komisije, na katere naj bi se ENVP v določenih primerih tudi uradno odzval. Predlogi, ki naj bi predvidoma močno vplivali na varstvo podatkov, se obravnavajo kot prednostni. Pregled dejavnosti ENVP za leto 2007 je na voljo na spletni strani ENVP: www.edps.europa.eu

Ozadje predloga

3. V predlogu so določena podrobna pravila za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti. Nova pravila za koordinacijo v omenjeni uredbi pa se lahko uporabljajo šele po sprejetju sedanjega predloga, ki določa ustrezne izvedbene ukrepe ⁽¹⁾. Presoja predloga mora zato temeljiti na uredbi, ki je podlaga za predlog. V zvezi s tem je treba opozoriti tudi na to, da ENVP o Uredbi 883/2004 ni podal mnenja, saj je bil zadevni predlog Komisije sprejet 12. februarja 1999 ⁽²⁾, tj. preden je začela veljati Uredba 45/2001/ES.
4. Namen tega predloga je posodobiti in poenostaviti obstoječa pravila, in sicer zlasti s krepitvijo sodelovanja med nosilci socialne varnosti in z izboljšanjem metod izmenjave podatkov med njimi.
5. Področje uporabe predloga je široko, in sicer tako glede oseb, ki jih zadeva, ter območij, ki jih zajema. Po eni strani se nanaša na vse državljane EU, ki so zavarovani v okviru nacionalne zakonodaje (zato tudi na nezaposlene osebe), pod pogojem, da gre za čezmejno delovanje. Po drugi pa velja tudi za vrsto področij v okviru socialne varnosti: dajatve za bolezen, dajatve za materinstvo in enakovredne dajatve za očetovstvo, dajatve za invalidnost, dajatve za starost, dajatve za preživele osebe, dajatve za nesreče pri delu in poklicne bolezni, pomoči ob smrti, dajatve za brezposelnost, dajatve pred upokojitvijo (za predčasno upokojitve), družinske dajatve.
6. ENVP ta predlog ocenjuje pozitivno, saj si prizadeva dati prednost prostemu pretoku državljanov ter izboljšati življenjski standard in pogoje zaposlitve za državljane EU, ki se gibljejo znotraj Unije.
7. Velik del predloga predstavljajo določbe o izmenjavi osebnih podatkov med nacionalnimi upravami za socialno varnost. Sistemi socialne varnosti sploh ne bi mogli obstajati brez obdelave različnih vrst – mnogokrat občutljivih – osebnih podatkov. Nadalje je izmenjava osebnih podatkov, ki se nanašajo na socialno varnost, med različnimi državami članicami, naravna posledica obstoja Evropske unije, v kateri državljani vedno pogosteje uveljavljajo svojo pravico do prostega gibanja.
8. Vendar je ključnega pomena tudi, da ta povečana izmenjava osebnih podatkov med nacionalnimi upravami držav članic zagotavlja eno od temeljnih pravic EU, saj omogoča boljše pogoje za prosto gibanje ljudi, hkrati pa tudi visoko raven varstva osebnih podatkov. ENVP v zvezi s tem z zadovoljstvom ugotavlja, da je tudi Evropski ekonomsko-socialni odbor v mnenju z dne 26. oktobra 2006 o predlogu poudaril, da je treba zagotoviti primerno varstvo osebnih podatkov, zlasti (ko gre za občutljive podatke) zaradi občutljive narave nekaterih podatkov. ⁽³⁾

Osrednji namen mnenja

9. ENVP je bil zaprosen za mnenje o predlogu izvedbene uredbe. Kot pa je bilo že omenjeno, se izvedbena uredba ne more presoati ločeno od Uredbe (ES) št. 883/2004, ki določa osnovno načelo koordinacije sistemov socialne varnosti, tudi v povezavi z varstvom osebnih podatkov. ENVP bo zato v svojem mnenju upošteval okvir iz omenjene uredbe. S svojimi nasveti se bo kljub temu osredotočil na tista vprašanja, v zvezi s katerimi ima zakonodajalec, odgovoren za izvedbeno uredbo, še vedno nekaj manevrskega prostora.

⁽¹⁾ Pravila so trenutno določena v Uredbi Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, UL L 149, 5.7.1971, str. 2, in v njeni izvedbeni uredbi, Uredbi Sveta (EGS) št. 574/72, UL L 74, 27.3.1972, str. 1.

⁽²⁾ UL C 38, 12.2.1999, str. 10.

⁽³⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora z dne 26. oktobra 2006 o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe (ES) št. 883/2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti, UL C 324, 30.12.2006, str. 59.

10. ENVP poleg tega ugotavlja, da je predlog poleg širokega področja uporabe tudi izredno kompleksen, saj so v njem predpisane podrobne, včasih tehnične določbe o različnih okoliščinah, mehanizmi in omejitvah pri koordinaciji sistemov socialne varnosti. Pri analizi predloga ENVP zato ne bo obravnaval vsake posamezne določbe, pač pa bo pri tem zavzel horizontalni pristop in se osredotočil na načela varstva podatkov, ki so za omenjeni predlog posebej pomembna.
11. S takim pristopom si v tem mnenju želi zagotoviti usklajenost z zakonodajo o varstvu podatkov, hkrati pa tudi učinkovitost predlaganih ukrepov, in sicer tako, da predvideva vprašanja, ki se lahko pojavijo med izvajanjem v nacionalnih pravnih sistemih in ta vprašanja obravnava. ENVP bo v tem mnenju najprej opredelil ustrezni pravni okvir varstva podatkov, nato pa obravnaval uporabo ustreznih načel varstva podatkov v predlogu. V sklepih bo ENVP izpostavil glavne ugotovitve in priporočila.

II. USTREZNI PRAVNI OKVIR VARSTVA PODATKOV

12. Osebnne podatke zavarovanih oseb bodo v okviru tega predloga običajno obdelali pristojni nacionalni organi, zato bodo vključeni v področje uporabe nacionalne zakonodaje za izvajanje Direktive 95/46/ES o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (pozneje „Direktiva“). V manj pogostih primerih, ko bodo za obdelavo osebnih podatkov zavarovanih oseb poskrbele institucije Skupnosti, bo zanje veljala Uredba (ES) št. 45/2001 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov⁽¹⁾. Do tega bi denimo prišlo v primeru, ko gre za obdelavo osebnih podatkov osebja EU⁽²⁾. Sedanji pravni okvir varstva podatkov tako določa enotno raven varstva v vsej EU.
13. Sedanji predlog temelji na omenjenem usklajenem okviru. Vendar pa zakonodaja za izvajanje Direktive ni povsem enotna v vseh državah, in med nekaterimi nacionalnimi zakoni o varstvu podatkov še vedno prihaja do razhajanj. Zato je izredno pomembno, da zakonodajalec omenjeno upošteva, saj bo tako zagotovljeno, da so predlagani ukrepi v celoti usklajeni s tem okvirom in da je z njimi mogoče preseči te morebitne razlike.
14. Poleg tega bo zaradi povečane čezmejne izmenjave podatkov potrebno boljše usklajevanje nacionalnih predpisov o varstvu osebnih podatkov. ENVP v zvezi s tem pozitivno ocenjuje člen 77 Uredbe (ES) št. 883/2004. V njem je izrecno navedeno, da se osebni podatki, obdelani na podlagi omenjene uredbe, pa tudi z njo povezana pravila za izvajanje, posredujejo v skladu z določbami Skupnosti o varstvu osebnih podatkov.
15. V členu 77 Uredbe (ES) št. 883/2004 so predvidene tudi smernice glede veljavne nacionalne zakonodaje o varstvu podatkov pri prenosih podatkov med pristojnimi organi različnih držav članic; za osebne podatke, ki jih ena država članica posreduje drugi, velja zakonodaja o varstvu podatkov tiste države članice, ki te podatke posreduje. Nasprotno pa za vse podatke, ki jih posreduje država članica prejemnica, pa tudi za shranjevanje, spreminjanje in uničevanje prejetih podatkov, velja zakonodaja o varstvu podatkov države članice prejemnice. Ta določba je v skladu z določbo o veljavni nacionalni zakonodaji iz člena 4 Direktive.
16. V predlogu je tako v uvodni izjavi (3) kot v členu 3(2) napotilo na določbe Skupnosti o varstvu osebnih podatkov. Medtem ko je v uvodni izjavi (3) na splošno opredeljeno, da morajo biti zadevne osebe deležne vseh jamstev, predvidenih v določbah Skupnosti o varstvu osebnih podatkov, pa se člen 3(2) nanaša konkretno na uveljavljanje pravice dostopa do lastnih osebnih podatkov in njihovega popravka.

⁽¹⁾ Določbe Uredbe (ES) št. 45/2001 odražajo tiste iz Direktive 95/46/ES, se bralcu v pomoč to mnenje sklicuje le na ustrezne člene zadnje, ne pa na podobne določbe prej omenjene Uredbe.

⁽²⁾ Člen 15 Uredbe (ES) št. 883/2004 in člen 18 sedanjega predloga denimo obravnavata primer prenosa osebnih podatkov, ki se nanašajo na pomožne uslužbenke.

17. ENVP soglaša, da je treba v pravnem aktu o izvajanju izboljšanih ureditev za obdelavo in prenos osebnih podatkov nedvoumno in izrecno opozoriti na veljavni okvir varstva podatkov. Zato priporoča, da se splošno napotilo na določbe Skupnosti o varstvu osebnih podatkov vključi ne le v uvodne izjave pač pa posebej tudi v normativni del predloga (na primer v člen 3). Ta splošna določba drugih, kot je tista iz člena 3(2), ne bi izključevala; omogočila bi lahko nadaljnjo obravnavo posebnih vprašanj, povezanih s konkretno uporabo načel varstva podatkov v okviru koordinacije sistemov socialne varnosti (glej tudi točke 36-38).

III. UPORABA USTREZNIH NAČEL VARSTVA PODATKOV

Omejitev namena

18. Eno od temeljnih načel zakonodaje o varstvu podatkov je, da se ti obdelujejo le za namen, za katerega so bili zbrani oziroma za namen, ki je s tem namenom združljiv (člen 6(1)(b) Direktive). Predlog ne vključuje splošnih določb o omejitvi namena (¹). Zato pa je splošni pristop predloga naslednji: osebni podatki, zbrani za enega izmed namenov na področju socialne varnosti (pokojnina, dajatve za invalidnost in brezposelnost itd.) se bodo obdelovali in organom drugih držav članic nadalje posredovali v obdelavo z istim namenom. Večji del postopkov obdelave, določenih v predlogu, bo tako zadeval osebne podatke, ki so v obdelavi za isti namen oziroma za namen, ki je z njim združljiv. Isto bo veljalo tudi za obdelavo osebnih podatkov v okviru pošiljanja podatkov, ki se nanašajo na izterjavo terjatev oziroma neupravičene dajatve (člen 73).
19. V drugačnih okoliščinah, na primer pri sodelovanju davčnih uprav (uvodna izjava (14), pa je mogoče tudi, da bi bilo treba podatke v zvezi s socialno varnostjo uporabiti za namene, ki se na socialno varnost ne nanašajo. V tem primeru bi bile lahko glede na člen 13 Direktive izjeme od načela omejitve namena utemeljene, in sicer v posebnih okoliščinah in pod pogojem, da so te izjeme nujne in temeljijo na zakonodajnih ukrepih posameznih držav ali Skupnosti. Zakonodajalec bi v zvezi s tem morda lahko preučil, ali naj v predlogu konkretno opredeli pogoje, pod katerimi se smejo podatki v zvezi s socialno varnostjo obdelovati za drugačen namen.
20. ENVP glede na navedeno meni, da so temeljne določbe o varstvu podatkov v zvezi z omejitvijo namena v predlogu upoštevane. Poleg tega ugotavlja, da omenjena prepoved uporabe osebnih podatkov za namene, ki ne zadevajo socialne varnosti, izhaja iz veljavne zakonodaje o varstvu podatkov, ki dovoljuje izjeme od tega splošnega pravila le pod posebnimi, strogimi pogoji.

Sorazmernost v zvezi z obdelanimi podatki, pristojnimi organi in obdobji hranjenja podatkov

21. V skladu z načeli o varstvu podatkov so osebni podatki primerni, ustrezni in ne pretirani glede na namene, za katere se zbirajo in/ali naprej obdelujejo (člen 6(1)(c) Direktive). V okviru sistemov socialne varnosti to pomeni, da se ne glede na okoliščine podatki posredujejo le v nujnem in ustreznem obsegu.
22. To načelo je pravilno vključeno v člen 2(1) predloga, ki določa obveznost nosilcev držav članic, da si sporočijo vse podatke, potrebne za ugotovitev in določitev pravic in obveznosti zavarovanih oseb. ENVP v zvezi s tem poudarja, da se lahko presoja o obsegu potrebnih osebnih podatkov glede na vrsto dajatev nekoliko razlikuje. Osebni podatki, ki jih je treba sporočiti v zvezi z dajatvami za bolezen, bodo na primer drugačni od podatkov glede dajatev za starost. Podatki, ki jih posredujejo organi držav članic, bi morali ostati v okviru tistih, ki so v posameznem primeru za pravice in obveznosti zavarovanih oseb nujni.

(¹) Evropski ekonomsko-socialni odbor je v svojem mnenju to vprašanje izpostavil, in obžaloval, da v predlogu ni določbe, „ki izrecno prepoveduje, da se podatki uporabijo v drugačne namene, kot je socialna varnost“, kot je tista iz člena 84(5)(b) Uredbe (EGS) št. 1408/71. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, točka 4.10.2.

23. Načelo sorazmernosti bi moralo veljati tudi v zvezi s številom pristojnih organov, ki imajo dostop do podatkov, ter za načine in trajanje shranjevanja osebnih podatkov. Dostop do podatkov v zvezi s socialno varnostjo je dovoljen le ustreznim organom in nosilcem, shranjeni pa so v obliki, ki dopušča identifikacijo posameznikov, na katere se osebni podatki nanašajo, a le toliko časa, kolikor je potrebno za namene, za katere se podatki obdelujejo (člen 6(1)(e) Direktive).
24. V skladu s členom 83 predloga bo – glede na število organov in nosilcev, ki imajo dostop do osebnih podatkov zavarovanih oseb – vzpostavljena javna zbirka podatkov s seznamami ustreznih organov v vsaki državi članici. Prav tako je treba opozoriti, da predlog prepušča državam članicam odločitev o tem, ali se osebni podatki posredujejo prek osrednje točke dostopa v določeni državi članici ali pa neposredno ustreznemu organu oziroma nosilcu (člen 2(3)). V vsaki državi članici pa je poleg tega lahko več imenovanih organov, od katerih lahko nekateri delujejo na regionalni ravni.
25. ENVP v zvezi z obdobjem hranjenja osebnih podatkov ugotavlja, da bi preizkus sorazmernosti na področju socialne varnosti lahko privedel do zelo različnih izidov, in sicer odvisno od posameznega področja socialne varnosti. Obdelava osebnih podatkov glede dajatev za bolezen bo na primer potrebna le krajši čas, za razliko od dajatev za starost, ki so verjetno predvidene za daljše obdobje. Obdobje hranjenja osebnih podatkov bo odvisno tudi od vrste organa, ki te podatke obdeluje. V primeru, da se osebni podatki posredujejo prek osrednjih točk dostopa, bi to denimo pomenilo, da bodo podatki izbrisani takoj, ko se posredujejo (bodo posredovani) dalje pristojnemu organu. Vsekakor mora biti jasno, da se osebni podatki, takoj ko niso več potrebni za namen, za katerega so bili zbrani ali obdelani, izbrišejo oziroma spremenijo v anonimne.
26. ENVP glede na ugotovitve poudarja, da je v tako kompleksnem sistemu, v katerem osebni podatki med obdelavo in nadaljnjim posredovanjem potujejo po asimetričnem omrežju organov, posebno pozornost treba nameniti zagotavljanju sledečega: da osebne podatke obdelujejo pristojni organi, da ta obdelava poteka v sorazmernem časovnem obdobju ter da pri tem ne prihaja do podvajanja zbirk podatkov. ENVP meni, da bo s pomočjo zbirke podatkov, predvidene v členu 83, mogoče zagotoviti, da se nujni osebni podatki v vsakem konkretnem primeru posredujejo le ustreznim organom. Kljub temu bi sedanjemu predlogu lahko dodali še nadaljnja pojasnila o načinih posredovanja in hranjenja podatkov, tako kot je to Komisija storila že v drugih predlogih⁽¹⁾. ENVP v zvezi s tem meni, da z določeno uskladitvijo obdobja hranjenja podatkov ne bi le zaščitili pravico državljanov do varstva osebnih podatkov, temveč bi poskrbeli tudi za učinkovitejšo koordinacijo med nacionalnimi upravami različnih držav članic.

Pravne podlage za obdelavo osebnih podatkov

27. V predlogu je predstavljena vrsta mehanizmov, s pomočjo katerih se osebni podatki, ki se nanašajo na zavarovane osebe, prenašajo med pristojnimi organi različnih držav članic. To izmenjavo osebnih podatkov je mogoče razdeliti v dve široki kategoriji: izmenjava na podlagi zaprosila zadevne osebe in izmenjava po uradni dolžnosti, običajno med tretjimi osebami (pristojnimi organi, delodajalci) brez posebnega zaprosila zadevne osebe. Ustrezni organi bodo mnogokrat obdelovali in posredovali občutljive podatke, zlasti ko gre za podatke, ki se nanašajo na zdravstveno stanje.
28. Pri vseh teh postopkih obdelave osebnih podatkov je treba upoštevati zahteve za obdelavo osebnih podatkov iz Direktive: pristojni nacionalni organi in delodajalci lahko osebne podatke obdelujejo le na podlagi privolitve zadevne osebe ali če za to obstaja kakšna druga zakonita podlaga, kot je izpolnjevanje zakonske obveznosti ali izvajanje naloge, ki se opravlja v javnem interesu oziroma pri izvrševanju javne oblasti (člen 7(a), (c) in (e) Direktive). Za občutljive podatke, tj. osebne podatke, iz katerih so razvidni rasni ali etnični izvor, politična mnenja, verska ali filozofska prepričanja, pripadnost sindikatu, in podatke v zvezi z zdravjem ali spolnim življenjem (člen 8 Direktive), veljajo strožji pogoji.

⁽¹⁾ Nedaven primer takih določb je Komisijin predlog uredbe Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah (COM(2005) 649 konč.). Zlasti člen 46 tega predloga določa obveznosti osrednjih nacionalnih organov, da podatke, ki so ga prejeli od organov drugih držav članic, izbrišejo, in sicer po tem, ko so ga posredovali pristojnemu nacionalnemu organu. V nadaljevanju pa je v odstavku 3 izrecno prepovedano, da bi se podatke, sporočene v skladu z Uredbo, hranilo dlje, kot je to potrebno zaradi posredovanja podatkov, in na splošno dlje od enega leta. Glej tudi mnenje ENVP o tem predlogu, UL C 242, 7.10.2006, točke 45-49.

29. ENVP na podlagi teh ugotovitev poudarja, da je določbe predloga v smislu člena 7(c) Direktive mogoče razumeti kot zakonsko obveznost obdelave in posredovanja podatkov v zvezi s socialno varnostjo, kolikor je ta obveznost posebej opredeljena. V tistih primerih torej, ko je v predlogu jasno določeno, da je obdelava osebnih podatkov obvezna, bi lahko postopki obdelave, ki jih izvajajo pristojni nacionalni organi in delodajalci, temeljili na členu 7(c) Direktive. Nasprotno pa takrat, ko ta zakonska obveznost v predlogu ni neposredno določena, obdelava osebnih podatkov temelji na določeni nacionalni (neusklajeni) zakonski obveznosti ali pa zanjo obstaja druga pravna podlaga.
30. V okviru člena 7(e) Direktive je obdelava osebnih podatkov dovoljena, če je potrebna za izvajanje naloge, ki se opravlja v javnem interesu ali pri izvrševanju javne oblasti, dodeljene upravljavcu ali tretji stranki, ki so ji posredovani podatki. Primer za to bi bila obdelava podatkov, ki jo ustrezní organ izvaja na podlagi svojih nalog ali javne oblasti, ki izhaja iz splošne pravne določbe – naj bo to nacionalna ali v okviru Skupnosti – in ne iz določene zakonske obveznosti. V skladu s členom 14(a) Direktive v takem primeru velja pravica do ugovora.
31. Področje uporabe privolitve kot pravne podlage v skladu s členom 7(a) Direktive je v zvezi z obdelavo osebnih podatkov s strani javnih organov ali v delovnih razmerjih bolj omejeno; privolitev je namreč glede na člen 2(h) Direktive mogoče razumeti kot prostovoljno le, če ima zadevna oseba na voljo tudi druge sprejemljive možnosti.
32. V zvezi z obdelavo občutljivih podatkov (člen 8 Direktive) veljajo pomisleki, podobni tistim iz prejšnjih odstavkov. ENVP meni, da bi obveznosti, ki izhajajo iz delovnega prava (člen 8(2)(b) Direktive), dodatnih izjem (člen 8(4)) ali privolitve (člen 8(2)(a)) lahko predstavljale ustrezno pravno podlago za obdelavo občutljivih podatkov v zvezi s socialnim varstvom. V tem primeru bodo morda potrebni posebni zaščitni ukrepi, kot so ukrepi tehničnega ločevanja.
33. ENVP glede na navedene ugotovitve poudarja, da bo jasnejša opredelitev konkretnih zakonskih obveznosti pristojnih organov in delodajalcev glede obdelave osebnih podatkov pomenila lažje in učinkovitejše izvajanje teh obveznosti v državah članicah v zvezi z upoštevanjem nacionalne zakonodaje o varstvu podatkov, ki izhaja iz Direktive. ENVP zato – ne da bi se spuščal v podrobnosti posameznih konkretnih mehanizmov, predvidenih v predlogu – zakonodajalcu EU priporoča, naj zagotovi, da bo vsak predlagani mehanizem za obdelavo in posredovanje osebnih podatkov temeljil na konkretni zakonski obveznosti, ki jo neposredno nalaga predlog, oziroma na kakšni drugi zakoniti podlagi za obdelavo v skladu s členoma 7 in 8 Direktive.

Obveščanje zavarovanih oseb

34. Ustrezno obveščanje posameznikov, na katere se osebni podatki nanašajo, o obdelavi njihovih osebnih podatkov ter njihovih pravicah je ključnega pomena, kot je to določeno v oddelku IV Direktive 95/46/ES. To je še posebej pomembno v primerih, ko osebne podatke obdeluje več organov v različnih državah članicah; posamezniki, na katere se podatki nanašajo, namreč lahko izgubijo pregled nad tem, kdo obdeluje njihove osebne podatke, za kakšne namene se obdelujejo in kako lahko uveljavijo svoje pravice.
35. ENVP v zvezi s tem močno podpira proaktiven pristop: posameznikom, na katere se podatki nanašajo, zagotoviti izčrpne in pravočasne informacije, s čimer se razreši tako vprašanje uporabe zbranih podatkov kot vprašanje pravic omenjenih posameznikov. ENVP zato ne podpira le poziva Evropskega ekonomsko-socialnega odbora ⁽¹⁾ o večji ozaveščenosti vseh morebitnih uporabnikov Uredbe, temveč zakonodajalca tudi poziva, naj v predlogu izrecno navede, da je treba zadevnim osebam zagotoviti konkretne in ustrezne informacije v zvezi z obdelavo njihovih osebnih podatkov. To bi bilo mogoče storiti s spremembo člena 19 (*Obveščanje zavarovanih oseb*), saj bi s tem zavarovanim osebam zagotovili potrebne podatke.

⁽¹⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, točka 1.11.

Pravice posameznikov, na katere se podatki nanašajo

36. Pravice posameznikov, na katere se podatki nanašajo, so še posebej pomembne v okviru sistemov socialne varnosti, saj zadevnim osebam omogočajo pregled nad svojimi (občutljivimi) podatki, zagotavljanje njihove točnosti in preverjanje navedb, na podlagi katerih se sprejemajo pomembne odločitve in dodeljujejo dajatve. Zlasti je to pomembno v okviru čezmejnega delovanja; možnosti za napake je tu namreč pri posredovanju osebnih podatkov več, saj je treba podatke prevesti. Vredno pa je omeniti tudi, da so podatki zaradi uveljavljanja pravic posameznikov, na katere se podatki nanašajo, točnejši; to pa koristi ne le zadevnim osebam pač pa tudi ustreznim organom, povezanim s socialno varnostjo.
37. ENVP zelo pozitivno ocenjuje člen 3(2) predloga, v katerem je navedeno, da države članice zadevnim osebam zagotavljajo pravico dostopa do osebnih podatkov in pravico do popravka teh podatkov, in sicer ob upoštevanju določb Skupnosti o varstvu osebnih podatkov. Kljub temu pa predlaga, da se omenjena določba dopolni s širšim napotilom na vse pravice posameznikov, na katere se podatki nanašajo, tudi na pravico do ugovora (člen 14 Direktive 95/46/ES) ter zaščitne ukrepe glede avtomatiziranih posamičnih odločitev (člen 15 Direktive 95/46/ES).
38. ENVP poleg tega priporoča, da se v predlogu ustrezno upošteva, da je treba v okviru čezmejnega delovanja omogočiti učinkovito izvajanje pravic posameznikov, na katere se podatki nanašajo. Zadevne osebe se bodo znašle v položaju, ko bodo morale svoje pravice glede osebnih podatkov uveljavljati pri različnih organih iz dveh ali več držav. Zato bi bilo zaželeno, da bi lahko v takih primerih pravice posameznikov, na katere se podatki nanašajo, neposredno uveljavljal ustrezeni organ, ki osebne podatke prejme iz drugih držav članic. To pomeni, da bi moral pristojni organ, ki je v neposrednem stiku z zavarovano osebo, delovati kot organ, kjer je ne le vse v zvezi z dajatvami za socialno varstvo/varnost temveč tudi vse v zvezi z osebnimi podatki, ki se obdelujejo v povezavi s temi dajatvami, mogoče opraviti na enem mestu (*one-stop-shop*). Zavarovana oseba bi tako lahko svoje pravice posameznika, na katerega se podatki nanašajo, uveljavljala prek navedenega pristojnega organa, in sicer ne glede na izvor podatkov. ENVP zakonodajalca zato poziva, naj preuči to možnost tudi na podlagi primerov iz drugih predlogov Komisije ⁽¹⁾.

Varnostni ukrepi

39. Varna obdelava podatkov je zaradi vedno bolj razširjene uporabe elektronskih orodij v javnih upravah različnih držav članic v predlogu še posebej pomembna. Poleg tega gre pri prenosu informacij v večini primerov za občutljive podatke, zato je tudi po mnenju Evropskega ekonomsko-socialnega odbora toliko pomembnejše „zagotoviti, da so ti podatki ustrezno zavarovani in da ne zaidejo v napačne roke“ ⁽²⁾.
40. ENVP zato v zvezi s tem pozitivno ocenjuje člen 4 predloga, v katerem je navedeno, da prenos podatkov med ustreznimi organi „poteka po elektronski poti v skupnem varovanem okviru, ki lahko zagotovi zaupnost in zaščito izmenjave podatkov“. Kljub temu pa poudarja, da bi moral ta „skupni varovani okvir“, ki naj bi ga opredelila Upravna komisija za koordinacijo sistemov socialne varnosti ⁽³⁾, ustrezno upoštevati priporočila programa IDABC ⁽⁴⁾ (*Interoperable Delivery of European e-Government Services to public Administrations, Businesses and Citizens*; interoperabilno zagotavljanje vseevropskih e-vladnih storitev javnim upravam, podjetjem in državljanom) v zvezi z določbami Skupnosti o varstvu podatkov, zlasti tistih o varnosti obdelave (člen 17 Direktive). ENVP zato priporoča, da se v zadevne dejavnosti te upravne komisije vključijo tudi strokovnjaki za varstvo in varovanje podatkov.

⁽¹⁾ Eden takih nedavnih primerov je naveden v Komisijinem predlogu okvirnega sklepa Sveta o izmenjavi podatkov, izpisanih iz kazenske evidence, med državami članicami (COM(2005) 690 konč.) Posamezniku, na katerega se podatki nanašajo, je s členom 6 omenjenega predloga omogočeno, da svojo pravico dostopa do teh podatkov uveljavlja ne samo z vložitvijo zahtevka pri organu, ki podatke nadzoruje, temveč tudi prek organa države, v kateri prebiva. Nadaljnji primeri so na voljo tudi v okviru schengenskega informacijskega sistema.

⁽²⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, točka 4.10.

⁽³⁾ Določena s členom 71 Uredbe (ES) št. 883/2004. V členu 4 predloga je navedeno, da bo ta upravna komisija tista, ki bo določila format in način izmenjave podatkov.

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/idabc/en/home>

IV. SKLEPI IN PRIPOROČILA

41. ENVP ta predlog ocenjuje pozitivno, saj naj bi spodbujal prosti pretok državljanov ter izboljšal življenjski standard in pogoje zaposlovanja za državljane EU, ki se gibljejo znotraj Unije. Koordinacije sistemov socialne varnosti si sploh ne bi bilo mogoče predstavljati brez obdelave in prenosa različnih vrst – mnogokrat občutljivih – osebnih podatkov.
42. Vendar je ključnega pomena tudi, da ta povečana izmenjava osebnih podatkov med nacionalnimi upravami držav članic zagotavlja eno od temeljnih pravic EU, saj omogoča boljše pogoje za prosto gibanje ljudi, hkrati pa tudi visoko raven varstva osebnih podatkov.
43. Predlog bo temeljil na usklajenem okviru varstva podatkov, ki ga določajo določbe Skupnosti o varstvu osebnih podatkov oziroma predvsem Direktiva 95/46/ES in nacionalna izvedbena zakonodaja. ENVP z zadovoljstvom ugotavlja, da je na uporabo navedenega okvira opozorjeno tako v osnovni Uredbi št. 883/2004 kot v predlogu. Ne glede na to pa bi bilo treba podrobneje obravnavati posebna vprašanja, povezana z uporabo načel varstva podatkov v okviru koordinacije sistemov socialne varnosti.
44. ENVP v zvezi z *načelom o omejitvi namena* meni, da so temeljne določbe o varstvu podatkov glede omejitve namena v predlogu upoštevane. Poleg tega ugotavlja, da omenjena prepoved uporabe osebnih podatkov za namene, ki ne zadevajo socialne varnosti, v predlogu ni izrecno določena, temveč izhaja iz veljavne zakonodaje o varstvu podatkov, ki dovoljuje izjeme od tega splošnega pravila le pod posebnimi, strogimi pogoji. Zakonodajalec bi v zvezi s tem morda lahko preučil, ali naj v predlogu konkretno opredeli pogoje, v skladu s katerimi se podatki v zvezi s socialno varnostjo lahko obdelujejo za drugačen namen.
45. ENVP glede *sorazmernosti v zvezi z obdelanimi podatki, pristojnimi organi in obdobji hranjenja podatkov* poudarja, da je v tako kompleksnem sistemu, v katerem osebni podatki med obdelavo in nadaljnjim posredovanjem potujejo po asimetričnem omrežju organov, posebno pozornost treba nameniti zagotavljanju sledečega: da osebne podatke obdelujejo pristojni organi, da ta obdelava poteka v sorazmernem časovnem obdobju ter da pri tem ne prihaja do podvajanja zbirk podatkov. Predlogu bi tako lahko dodali še nadaljnja pojasnila o načinih posredovanja in hranjenja podatkov.
46. ENVP v zvezi s *pravnimi podlagami za obdelavo osebnih podatkov* – ne da bi se spuščal v podrobnosti posameznih konkretnih mehanizmov, predvidenih v predlogu – zakonodajalcu EU priporoča, naj zagotovi, da bo vsak predlagani mehanizem za obdelavo in posredovanje osebnih podatkov temeljil na konkretni zakonski obveznosti, ki jo neposredno nalaga predlog, oziroma na kakšni drugi zakoniti podlagi za obdelavo v skladu s členoma 7 in 8 Direktive.
47. V povezavi z *obveščanjem zavarovanih oseb* ENVP priporoča, naj v predlogu izrecno navede, da je treba zadevnim osebam zagotoviti konkretne in ustrezne informacije v zvezi z obdelavo njihovih osebnih podatkov.
48. ENVP glede *pravic posameznikov, na katere se osebni podatki nanašajo*, zelo pozitivno ocenjuje člen 3(2) predloga in predlaga, da se omenjena določba dopolni s širšim napotilom na vse pravice posameznikov, na katere se podatki nanašajo, tudi na pravico do ugovora in zaščitne ukrepe glede avtomatiziranih posamičnih odločitev. Zakonodajalca tudi poziva, naj v okviru čezmejnega delovanja omogoči učinkovito izvajanje pravic posameznikov, na katere se podatki nanašajo, in sicer tako, da zagotovi, da bo pristojni organ, ki je v neposrednem stiku z zavarovano osebo, deloval kot organ, kjer je ne le vse v zvezi z dajatvami za socialno varstvo, temveč tudi vse v zvezi z osebnimi podatki, ki se obdelujejo v povezavi s temi dajatvami, mogoče opraviti na enem mestu (*one-stop-shop*).

49. ENVP v zvezi z *varnostnimi ukrepi* priporoča, naj „skupni varovani okvir“ za prenos podatkov, predviden v členu 4 predloga, primerno upošteva ustrezna priporočila o varstvu podatkov in varnosti obdelave. V zadevne dejavnosti pristojne Upravne komisije bi morali biti vključeni strokovnjaki za varstvo in varovanje podatkov.

V Bruslju, 6. marca 2007.

Peter HUSTINX

Evropski nadzornik za varstvo podatkov
